ZENDEGI-SALAM
زندگی سلام
ضمیمه روزنامه خراسان
شنبه • ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۸
۲۸ شعبان ۱۴۴۰ • ۴ می ۲۰۱۹
شماره ۲۰۰۸۹
۱۳۲۱۲

چرا مستند «انقلاب جنسی ۳» بر خلاف قسمت اول و دوم نظر مخاطبان را جلب نکرد؟

تامل برانگیز است اما...

نرگس عزیزی | روزنامه‌نگار

پرونده

چند هفته‌ای از پخش مستند انقلاب جنسی ۳ گذشته است و اگر نسخه اصلی آن را ندیده باشید، به احتمال زیاد ویدئوهای بعضی بخش‌های این مستند را که در شبکه‌های اجتماعی دست به دست می‌شود، دیده‌اید. باید پذیرفت که مستند «انقلاب جنسی ۳» از جهاتی اثری قابل تامل و خوب است. مستند از نظر بصری جذابیت دارد، به موضوعی تازه پرداخته، تلاش کرده محافظه‌کاری منفی موجود در حوزه زیست جنسی در کشور را کمی کاهش دهد و البته انتقادهای خوبی هم به برخی سیاست‌گذاری‌ها و فرهنگ عمومی ما مطرح کرده است اما با همه این احوالات، خطاهای متعدد مستند در نحوه بیان مطالب، غیر قابل چشم‌پوشی است. در این مستند، گزاره‌هایی از زبان راوی، کارشناس یا افراد حاضر در مستند بیان می‌شود که به دلیل خطا در روش رسیدن به آن گزاره، درستی آن‌ها زیر سوال رفته است. البته اگر این گزاره‌ها به عنوان نظر شخصی افراد بیان می‌شد، جای بحثی وجود نداشت اما اشکال کار از آن جاست که این گزاره‌ها، غیر مستقیم به عنوان واقعیاتی بدیهی بیان می‌شوند و بر این مبنا می‌توانند سوءبرداشت‌هایی در ذهن مخاطب ایجاد کنند. در این پرونده، بعد از مروری کوتاه بر نقاط ضعف و قوت مجموعه مستند انقلاب جنسی از قسمت اول تا همین قسمت سوم که به تازگی توزیع شده است، به اصلی‌ترین خطاهای این مستند که درباره روش تحقیق و استنتاج در این مجموعه است، اشاره خواهیم کرد.

چرا مزایای مستند «انقلاب جنسی» بیشتر از معایبش است؟

سیدمصطفی صابری | روزنامه‌نگار

حسین شمقدری که با سری مستندهای «میراث آلبرتا» وجوه جالب و کمتر دیده شده‌ای از بحث مهاجرت نخبگان یا به قولی فرار مغزها را به تصویر کشیده بود در سری «انقلاب جنسی» سعی کرده است با استفاده از ظرفیتی که در اختیار دامنه‌ای از افراد چون او قرار دارد، هشدارهای مهمی را درباره جنبه‌های تازه زیست جنسی جوانان در کشور و مقایسه‌اش با دیگر کشورها ارائه دهد و در مسیر این مقایسه نتیجه‌گیری‌هایی داشته باشد اما آن‌چه پاشنه آشیل اثر او محسوب می‌شود، این است که جذابیت به خصوص از نوع کاذبش و عبور از خط قرمزها برای او موضوعیت بیشتری داشته است تا بیان حرف‌هایی بر اساس یک پژوهش یا تاکید روی بحث‌های کارشناسی. برای همین است که در هر سه مستند او، شاهد این هستیم که در گفت‌وگوهای داخلی و خارجی‌اش بیشتر از اهالی فن، سراغ جوانان کوچه و خیابان می‌رود و حتی در انتخاب آن‌ها هم گزینشی عمل می‌کند و به خصوص در مستند آخر می‌توان این شبهه را مطرح کرد که برای بیان حرف‌هایش از بازیگر هم استفاده کرده تا سناریوی مدنظرش شکل بگیرد. (در قسمت سوم به رفتارها و پرسش‌های عجیب دختر روسی که میزبان گروه است، توجه کنید؛ پرسش‌هایی که در نهایت با یک جمع‌بندی عالمانه از جانب دلاوری و تاکیدات دختر تمام می‌شود). این تاکید روی جذابیت را می‌توان حتی در عنوان این مستند یافت؛ همه می‌دانیم به رغم تغییراتی که مختصات زیست جنسی جامعه ما به خصوص جوانان شاهد آن بوده اند، نمی‌توان عنوان انقلاب جنسی به عنوان زیر و رو شدن رفتارهای این حوزه را به این تغییرات اطلاق کرد چون انقلاب جنسی باید فراگیر و در جهت کاملاً عکس با آن‌چه بوده است، رخ دهد که دست کم تا به حال شواهدش در جامعه ما مشاهده نمی‌شود. با این همه و به رغم نقدهای زیادی که به این مجموعه وارد است، بیان این مسائل هر چند همراه با ضعف‌هایی، بهتر است از نادیده گرفتن‌شان. مسکوت ماندن این موضوعات در کشور ما باعث شده است خانواده‌ها و نهادها آن طور که باید به این موضوعات توجهی نشان ندهند و طبیعتاً دنبال راه حل هم نباشند. سری «انقلاب جنسی» دارای نواقص زیادی است اما این حُسن را دارد که باب گفت‌وگو در این باره را باز می‌کند و این امید را می‌دهد تا با اصلاح اشکالات موجود، محصولات بعدی با دقت بیشتری تولید و منافع این مباحث متوجه جامعه باشد.

بررسی نقاط ضعف و قوت مستند انقلاب جنسی از قسمت اول تا سوم

شروعی جسورانه و پایانی گیج کننده!

اواسط سال ۹۶ بود که اولین قسمت از مستند انقلاب جنسی راهی بازار شد و مورد استقبال قابل قبولی هم از سمت مردم قرار گرفت. از آن روز تا حالا، دو قسمت دیگر هم از این مستند پخش شده است که در ادامه مروری اجمالی بر محتوای این مستندها و نقاط ضعف و قوت‌شان خواهیم داشت.

انقلاب جنسی ۱

اولین بخش از این مجموعه در شهریور ۹۶، عرضه شد. محور اصلی این قسمت از مستند، مقایسه آزادی‌های جنسی در کشورهای اروپای غربی و ایران است. بعد از پخش این قسمت، جسارت فیلم ساز در پرداخت به موضوع هر چند تحسین برخی را برانگیخت اما در مقابل نمایش تصاویر نامناسب و نامشخص بودن هدف از مقایسه‌هایی که در طول فیلم انجام شده بود، در کنار ادعاهای غیرعلمی در فیلم، باعث شد تا برخی تماشاگران از تماشای این مستند ناراضی و حتی عصبانی شوند.

انقلاب جنسی ۲

قسمت دوم انقلاب جنسی در فرودین ۹۷ عرضه شد. این مستند از لحاظ فروش موفقیت خوبی برای تهیه کننده خود رقم زد. در این قسمت، محمد دلاوری به عنوان راوی به مستند اضافه شد که از دید بسیاری به بهبود کیفیت کار کمک کرد. محوریت قسمت دوم، آزادی‌ها و حقوق زنان با تاکید بر توصیف وضعیت زنان در کشورهای سوئیس و هلند است. درباره این قسمت نیز نظرات با هم بسیار متفاوت است؛ در بخشی از نمایش، از سبک زندگی کمتر شنیده شده زنان در برخی از کشورهای غربی استقبال کرده است و برخی از تکرار همان اشتباهات درباره نحوه پرداخت و بیان ادعاهایی نامعتبر گله داشتند اما به صورت کلی تمرکز فیلم ساز روی یک محور باعث شد تا این مستند انسجام بهتری داشته باشد و مفاهیم مطرح شده در آن برای بیننده بهتر قابل پیگیری و حتی قابل نقد باشد.

انقلاب جنسی ۳

قسمت سوم این مجموعه در فروردین ۹۸ عرضه شد. در این بخش در عوض کشورهای اروپای غربی، فیلم ساز سراغ روسیه، کشوری که برای اولین بار عشق آزاد در آن مطرح شد، رفته است. در این قسمت نیز مجدد به دلیل محدود نشدن موضوع محوری، با اثری دارای سخنانی پراکنده و در برخی زمان‌ها بدون هدف روبه‌رو هستیم. حرف‌های خوب و تلنگرهای به جا در میان سخنان بدون سند و گزاره‌های نامعتبر گم شده‌اند و موضوعات بدون آن که ارتباط مشخصی با همدیگر بیابند، پشت سر هم مطرح می‌شوند. در نهایت نیز این سبک روایت که از جهاتی یادآور قسمت اول است، به گیج شدن بخشی از مخاطبان در زمان تماشای آن منجر می‌شود. شاید از این دید بتوان گفت که از نظر ساخت و تکنیک، قسمت سوم به نوعی عقب گرد محسوب می‌شود.

داشتن دست کم ۵ خطا در روش تحقیق و استنتاج برای مستندی که در پی نمایش واقعیت است

این محصول قابل اعتماد است؟

در این قسمت از مطلب نگاهی انداخته‌ایم به برخی خطاها در روش تحقیق، تحلیل داده‌ها و بیان نتایج در قسمت سوم این مستند که تولید کنندگان باید توجه بیشتری به آن می‌داشتند.

۱- بدون پشتوانه اما بیان قطعی و محکم

ارائه نشدن هیچ آماری از وضعیت کشور روسیه و القای این که روسیه در برخی موارد مانند سن ازدواج با ما تفاوتی اساسی دارد، از اولین نکاتی است که در این مستند جلب توجه می‌کند. این موضوع زمانی جالب‌تر می‌شود که به آمار رسمی مربوط به سن ازدواج در این دو کشور مراجعه می‌کنیم. سن ازدواج دختران در ایران ۲۳/۸ و پسران ۲۷/۴ و در مقابل سن ازدواج دختران در روسیه ۲۴/۹ و پسران ۲۷/۴ است. یعنی از قضا درباره سن ازدواج پسران اصلا تفاوتی دیده نمی‌شود و این تفاوت در دختران نیز نزدیک به یک سال است. از سویی نرخ ازدواج در روسیه هر چند از ایران پایین‌تر است اما در عین حال روسیه نیز مانند ایران در رتبه‌بندی نرخ ازدواج بین کشورها، جزو ۲۰ درصد بالای جدول است (گزارش نرخ ازدواج سازمان ملل). شاید شما هم بعد از دیدن این مستند و پاسخ دخترانی که در روسیه درباره ازدواج از آن‌ها سوال می‌شد، از شنیدن این آمار تعجب کرده باشید. آخر در این مستند تمام دختران روسی یا تمایل به ازدواج نداشتند یا تمایل به تعویق ازدواج به آینده‌ای نامشخص داشتند!

۲- ارائه شواهد به شکلی ناقص و برش خورده

ارائه برش‌های ناقص از یک ماجرا، یکی از خطاهای شایع در مستندسازی است که البته در این باره نیز به چشم می‌خورد. به عنوان مثال در این مستند درباره جنبش عشق آزاد و نه به حیا صحبت می‌شود، جنبشی مربوط به دهه ۲۰ میلادی در مسکو که البته تاثیرات انکارناپذیری نیز در فضای روسیه گذاشته است اما مستندساز به دلایلی هیچ اشاره‌ای به تغییرات دهه ۳۰ میلادی در روسیه نمی‌کند؛ زمانی که بخشی از تغییرات آوانگارد دهه ۲۰ دوباره به عقب برگشته و قوانینی که پیش از این لغو شده بودند، مجدد لازم الاجرا می‌شوند، مانند جرم‌نگاری همجنس‌گرایی یا ممنوعیت سقط جنین. چرا این بخش از تاریخ که رابطه نزدیکی نیز با بحث مستند دارد، حذف شده است؟

۳- نمونه‌گیری غیر تصادفی در دسترس

این را اغلب دانشجویانی که درس آمار و روش تحقیق گذرانده اند، می‌دانند که ضعیف‌ترین شکل نمونه‌گیری از نظر قابلیت تعمیم، انتخاب نمونه بر مبنای افراد در دسترس است. در این مستند از قضا تنها این روش استفاده شده است و با توجه به ارجاع ندادن گزاره‌های مطرح شده به نتایج بررسی‌های علمی، نتیجه‌گیری‌های ارائه شده در مستند با چالشی جدی در زمان تعمیم‌پذیری مواجه‌اند. نکته‌ای که درباره این نمونه در دسترس در روسیه، کار تعمیم را باز دشوارتر می‌سازد، این است که مصاحبه تنها با افرادی انجام شده است که توان گفت‌وگو به زبان انگلیسی را دارند. بر این مبنا بخشی از جمعیت جوان روسیه نیز به رغم در دسترس بودن، امکان مشارکت نداشته‌اند. این موضوع حتی در بخشی آن‌قدر به چشم می‌آید که به نظر می‌رسد یکی از دختران طرف گفت‌وگو درباره موضوع تناسب اندام و ارتباط آن با رابطه جنسی، روسی نیست و در مستند نیز مشخص نیست او نماینده کدام کشور و فرهنگ است؟

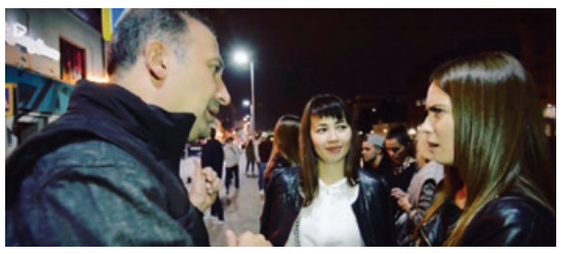

۴- حذف متغیرهای متعدد به نفع تنها یک متغیر

بر خلاف تصور بسیاری از ما، روابط بین متغیرهای مختلف در روابط انسانی در اغلب موارد غیر مستقیم و به واسطه مداخله متغیرهای متعدد است. ساده‌سازی بیش از حد و تقلیل چند متغیر به یکی، از خطاهای شایعی است که می‌تواند نتیجه‌گیری را به شدت مخدوش کند. بگذارید در این باره باز از این مستند مثالی بزنیم. در بخشی از مستند روی رابطه تناسب اندام و کیفیت رابطه جنسی تاکید شده است و یکی از مصاحبه‌شوندگان این رابطه را خطی و به نوعی علّی معرفی می‌کند. اما آیا این گزاره در واقعیت هم همین قدر سر راست و مستقیم است؟ پاسخ را می‌توان هم خیر و هم بله در نظر گرفت؛ چرا که مطالعات نشان می‌دهد اضافه‌وزن و چاقی می‌تواند این عملکرد را دچار مشکل سازد اما با وجود این که بیشتر از داشتن اضافه‌وزن یا داشتن چربی در شکم، آن چیزی که در کیفیت رابطه اهمیت دارد، تصویر ذهنی فرد و همسر او از یک بدن متناسب است. در این تصویر بدنی، هر چند وزن اهمیت دارد اما استانداردهای زیبایی شناسی حاکم، تعریف فرد از جذابیت جسمانی، نگرانی او از چاقی و... نیز اهمیت دارند. حذف این متغیرهای متعدد و تقلیل ماجرا، صحت نتیجه‌گیری را با چالش مهمی روبه‌رو کرده است و به نوعی نشانی غلط دادن به مخاطب است.

۵- به اشتباه گرفتن همبستگی با رابطه علّی

این مورد یکی از شایع‌ترین خطاها در کارهای مطالعاتی است؛ دو پدیده می‌توانند رابطه همبستگی با یکدیگر داشته باشند بدون این که یکی علت دیگری باشد. بگذارید با یکی از گزاره‌های این مستند، موضوع را باز کنیم. جایی در این مستند، دختر خانمی می‌گوید: «اگر ظاهر برای همسر عادی بشود، همسر خیانت می‌کند.» آیا بین عادی شدن برای همسر و خیانت رابطه‌ای وجود دارد؟ احتمال آن هست، به این معنی که عادی شدن ممکن است احتمال خیانت را افزایش دهد اما آیا عادی شدن همسر، دلیل خیانت است؟ جواب قطعا خیر است چرا که اگر عادی شدن علت خیانت بود، باید هر زمان همسری عادی و تکراری می‌شد، همسرش خیانت می‌کرد! در حالی که در واقعیت چنین چیزی وجود ندارد. شاید از دید مخاطب عادی این تغییر در نحوه بیان مهم نیاید اما یادمان باشد همین تفاوت‌های کوچک می‌تواند معنای جمله را به کل متفاوت کند.

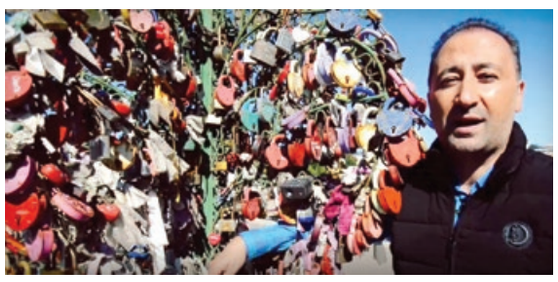

آیا تولید کنندگان این مجموعه در روش‌شان تجدید نظر می‌کنند؟

تکرار خطاهای متعدد در ارائه مطالب و نتیجه‌گیری، متاسفانه موضوعی است که در قسمت‌های قبلی این مجموعه مستند نیز مورد اعتراض منتقدان قرار گرفته بود. حالا باید منتظر ماند و دید سرانجام گروه تولید کننده مجموعه انقلاب جنسی، چه زمانی در روش خود تجدید نظر می‌کند و در عوض گزاره‌هایی نامعتبر و بدون پشتوانه، به سمت نمایش درست اطلاعات قدم بر می‌دارد؟ یادمان باشد شاید در نگاه اول این خطاها کوچک و قابل چشم‌پوشی به نظر برسند اما تحریف واقعیت‌ها گاهی با جابه‌جا کردن تنها یک حرف انجام شده است.

لطف پروردگار و همراهی شما دوستان و مشتریان وفادار در حمایت از کالای با کیفیت ما را به جایگاهی رساند که اکنون جهت ارائه خدمات مطلوب تر در آن قرار داریم.
لذا وظیفه خود می دانیم که به پاس قدردانی از حمایتهای بی دریغ شما و بمناسبت افتتاح محل جدید در اولین روز از ماه مبارک رمضان با ۵۰ ٪ تخفیف میزبان سفره‌های افطاری شما باشیم.
لذا جهت دریافت کد تخفیف باشگاه مشتریان وفادار نام و نام خانوادگی و آدرس خود را به شماره ۰۹۱۵۹۱۶۵۰۷۰ ارسال و پس دریافت کد تخفیف در اولین روز از ماه مبارک رمضان ۹۸/۰۲/۱۶ به آدرس جدید واقع در بلوار جلال آل احمد، انتهای جلال ۷۲ و نبش جلال ۷۲/۲۲ از ساعت ۱۷ مراجعه فرمایید.

عطار
حلیم نیشابوری

۹۸۰۱۵۱۸۸/ص